

Strategisch plan Drielandenpark 2020-2023

INLEIDING

Het Drielandenpark is een grensoverschrijdend samenwerkingsverband tussen overheden bevoegd voor ruimtelijke ordening en milieu- en natuurbescherming in de Euregio Maas-Rijn. Opgericht in 2001 in het kader van een Interreg-project, stoelt het huidige Drielandenpark-partnerschap op een samenwerkingsovereenkomst tussen de partners voor de jaren 2020-2023. Het voorliggende strategisch plan beschrijft waarmee het Drielandenpark zich in deze komende vier jaar zal bezighouden. Het dient ter afstemming tussen de partners van het Drielandenpark met oog voor de verschillende competenties en thematische ambities. Het plan dient vooral als oriëntering en basis voor de activiteiten van de projectgroep en het projectmanagement. Voor het brede publiek is het een aanknopingspunt voor diverse actoren en initiatieven in de partnerregio's die grensoverschrijdend informatie willen uitwisselen of grensoverschrijdende projecten wensen te ontwikkelen.

Het plan zal door verschillende activiteiten van het projectmanagement en de projectgroep alsook in nauwe samenwerking met de Euregio Maas-Rijn en externe organisaties worden gerealiseerd.

A: UITGANGSPUNTEN

Missie

Het Drielandenpark biedt een platform voor de samenwerking en de uitwisseling van informatie over het behoud en de ontwikkeling van de kwaliteit van de open ruimte en het landschap van het Drielandenpark. Het platform werkt:

- grensoverschrijdend
- sector- en werkveld overschrijdend
- over bestuurlijke niveaus heen (d.w.z. lokaal-regionaal, gericht op Europa).

De missie respecteert hierbij de missies van de partners.

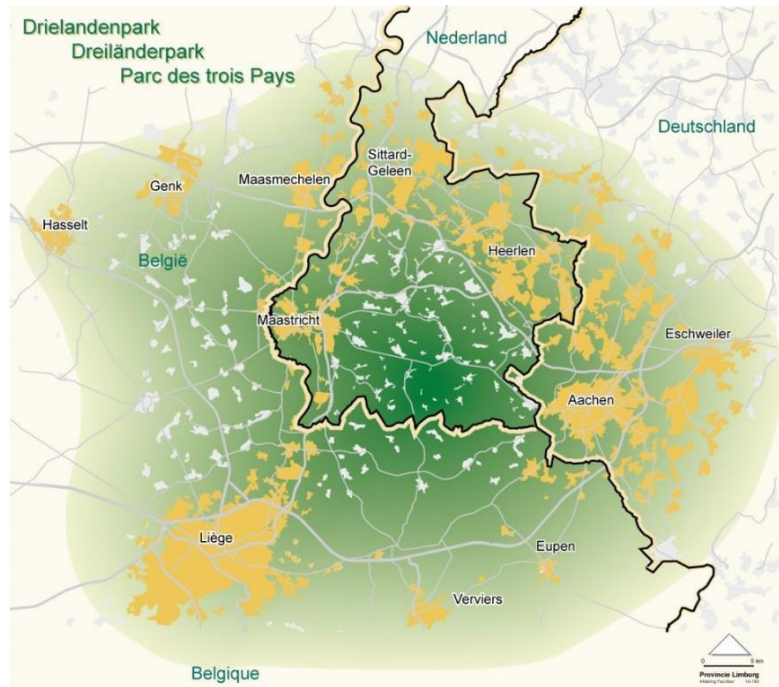
Definities

Volgens het Europees Landschapsverdrag (ELV) wordt onder *landschap* begrepen "*een gebied, zoals dat door mensen wordt waargenomen, waarvan het karakter bepaald wordt door natuurlijke en/of menselijke factoren*"¹. Daarnaast zien wij het landschap als gemeenschappelijke leef- en handelingsruimte van menselijke gemeenschappen en hun economie, alsook van andere organismen. Daarbij beschouwen wij het 'waargenomen' en het 'fysieke landschap' met alle subjectieve en objectieve aspecten ervan als twee kanten van dezelfde medaille.^{2,3}

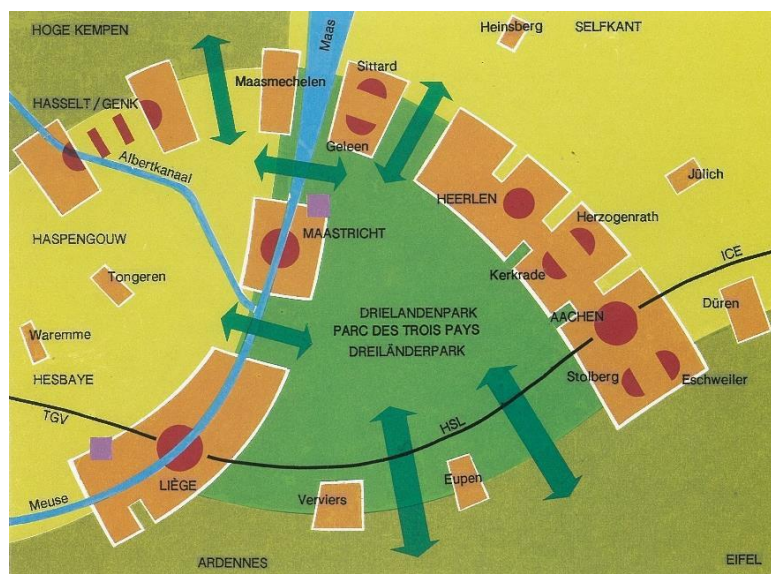
Op basis van de uiteenlopende functies en toegevoegde waarde omvat 'kwaliteit van de open ruimte en het landschap' diverse kwaliteitsaspecten, zoals bijvoorbeeld: landschapskarakteristieken, habitat- en waterkwaliteit alsook veerkracht tegen klimaatverandering. (zie punt B1).^{3,4}

Gebied

Het projectgebied van het Drielandenpark omvat de ruimte rond de zogenaamde MAHHL-steden: Maastricht, Aken, Heerlen, Hasselt en Luik. De begrenzing van het gebied is vloeiend om ook oog te hebben voor aangrenzende regio's. Het kerngebied is de open ruimte binnen de stedelijke ring en de "groene verbindingen" door de bebouwde omgeving.



Figuur 1: projectgebied van het Drielandenpark



Figuur 2: ruimtelijke visie van de MHAL-studie van 1993⁵

Beleidsuitgangspunten en doelstelling

Het uitgangspunt van het handelen van de partners van het grensoverschrijdend samenwerkingsverband 'Drielandenpark' wordt gevormd door het Europees Landschapsverdrag en diverse EU-beleidsterreinen (bijv. het Cohesiebeleid, de Biodiversiteitsstrategie en het Milieuactieprogramma) alsook de Strategie van de Euregio Maas-Rijn "EMR 2030"⁶, het Ontwikkelingsperspectief Drielandenpark⁷ en de studie "Landschapsbeleid voor het Drielandenpark"². Met deze inspanningen willen de partners bijdragen aan een duurzame ontwikkeling van de Euregio Maas-Rijn: in het bijzonder aan het behoud en de verbetering van de kwaliteit van leven van huidige en toekomstige generaties, de verbetering van biodiversiteit en aan de aantrekkelijkheid van het Drielandenpark voor toerisme en economie.

De partners willen ook bijdragen aan een sterkere relatie tussen stad en platteland.

Meerwaarde

Naast de activiteiten van de partners in de regio's is de meerwaarde van het Drielandenpark met name gelegen in de volgende punten: Het Drielandenpark

- geeft een samenhangend, gemeenschappelijk beeld van de grensruimte.
- leeft de territoriale cohesie door een betrouwbare samenwerking tussen drie landen, vier regio's en verschillende bestuursniveaus; het biedt de mogelijkheid om belangen te bundelen, synergiën te vinden tussen de inspanningen van de partners en deze waar mogelijk te versterken door er een grensoverschrijdende samenwerking in op te bouwen.
- is een ontmoetingsplaats en een knooppunt; het biedt een platform voor het managen van grensoverschrijdende 'stromen' en wisselwerkingen, bijvoorbeeld op het gebied van water, migrerende diersoorten, panorama's, informatie, toeristenstromen, verandering in het landgebruik.
- creëert een Euregionale ruimtelijke context waarin lokale gebieden en supraregionale verbindingen een nieuwe betekenis en ontwikkelingsmogelijkheden kunnen krijgen.
- biedt de mogelijkheid om uitwisseling, samenwerking en synergieën met andere Euregionale thematische groepen en netwerken te realiseren (bv. op het gebied van gezondheid, economie en innovatie, cultuur en toerisme, regionale marketing, enz.).
- bevordert de praktische uitwisseling van kennis en ervaring; het maakt zo inspiratie, innovatie mogelijk en het leren van elkaar dankzij verschillende methoden, praktijkervaring, initiatieven en 'good practices' van andere partnerregio's.
- creëert een solide vaktechnische basis voor samenwerking door middel van studies en het partnerschap zelf.
- ondersteunt en vormt concrete projectinitiatieven voor grensoverschrijdende samenwerking.

Criteria voor projectontwikkeling

Met het Drielandenpark willen de partners vooral de ontwikkeling van grensoverschrijdende netwerken en projecten stimuleren (zie C.1-C.2). Een projectidee dat door het Drielandenpark verder te ontwikkelen is, zou aan de volgende 6 criteria dienen te voldoen:

- bijdragen aan de verspreiding van de missie van het Drielandenpark in het algemeen;

- rechtstreeks en concreet in verband staan met het transversaal (dwarsdoorsnede) van het thema (zie B.I) of de tweejaarlijkse prioritaire thema's van het 3LP (zie B.II en B.III);
- relaties tussen minstens twee regio's van het 3LP ondersteunen (meerdere op zichzelf staande projecten kunnen verenigd worden om één grensoverschrijdend project te ontwikkelen, idealiter tussen 4 regio's);
- ondersteuning door één (of meerdere) lokaal institutionele actor(en) (gemeenten, provincies, „direction extérieure des administrations“, NGO's .) in de bevoegde regio's;
- het aspect „burgerparticipatie“ integreren;
- voldoende zichtbaarheid door het uitzetten van concrete acties.

De selectie dient met het oog op deze criteria te gebeuren, rekening houdend met de beschikbare financiële middelen en beschikbare personeelscapaciteit. Het Drielandenpark ondersteunt en ontwikkelt projecten met name door onderzoek van initiatieven in de partnerregio's en het leggen van contacten, studies om de behoeften en het potentieel van grensoverschrijdende samenwerking vast te stellen met concrete aanbevelingen voor actie, en de vorming van werkgroepen en projectconsortia.

B: THEMA'S

In de grafiek 'Bloesem model' in bijlage 1 staan de verschillende thema's van het Drielandenpark van de afgelopen jaren aangegeven⁸:

- Kernthema 2016-2019: Landschap en groene infrastructuur (B1);
- Stad-land 2017: Landbouw/energie (B2);
- Stad-land 2018: Cultuur/recreatie (B3);
- Stad-land 2019: Bebouwing/infrastructuur (B4).

Daarop voortbouwend leggen de partners voor de **fase 2020-2023** de volgende accenten:

- **B.I Landschap en groene infrastructuur in de peri-urbane ruimte;**
- **B.II Landschapsgovernance en financieringsmodellen;**
- **B.III Klimaatadaptief landgebruik.**

Het transversaal thema 'landschap en groene infrastructuur' heeft een overschrijdende dimensie en vormt een drager voor 'klimaatadaptief landgebruik' in de sectoren landbouw, stedenbouw en gezondheidszorg. 'Landschapsgovernance (bv. regelgevingen, samenwerking, interactie, coproductie en partnerschap) en financieringsmodellen' worden onderzocht als belangrijke instrumenten ter realisatie van concrete acties en projecten.

B.1 Landschap en groene infrastructuur in de peri-urbane ruimte (transversaal thema)

Kernvraag: *Hoe kunnen we samen een grenzeloos, attractief en duurzaam landschap in de peri-urbane kernruimte van de Euregio Maas-Rijn behouden en ontwikkelen?*

In lijn met de eigen kerncompetentie kiezen de partners opnieuw voor landschap en groene infrastructuur⁹ als transversaal thema (een thema als dwarsdoorsnede van het geheel) voor de komende jaren. Hierdoor kunnen gezamenlijke activiteiten die in de periode 2016-2019 gestart zijn, voortgezet worden en met het oog op het 'peri-urbane' karakter van het grensgebied verder ontwikkeld worden.

De Euregio Maas-Rijn is een gebied dat wordt gekenmerkt door een hoge bevolkingsdichtheid en de nabijheid van stedelijke en landelijke gebieden. In de zin van het Europese netwerk PURPLE¹⁰ kan het daarom ook een "peri-urbaan grensgebied" worden genoemd. De volgende karakteristieke kenmerken van peri-urbane regio's zijn in ruime mate van toepassing op het 3LP:

- nauwe verweving van stad en platteland;
- verstedelijkingsdruk op het landschap en tegelijkertijd nood aan open ruimte met een hoge levens- en recreatiekwaliteit;
- moeilijke positie van de landbouw, zoals laag concurrentievermogen door hoge grondprijzen en hoge maatschappelijke eisen;
- concurrentie in landgebruik (grote nood aan multifunctionaliteit van de open ruimte).

De verschillende functies en ecosysteemdiensten van het landschap alsook het karakteristieke, de coherentie en de toegankelijkheid ervan over de grenzen heen speelt in dit opzicht een beslissende rol voor de duurzaamheid en levenskwaliteit in de euregio en haar aantrekkelijkheid als economische regio.

Voor wat betreft dit thema willen we daarom (naast de productiefunctie) de volgende (niet minder productieve) functies en prestaties van landschap en groene infrastructuur grensoverschrijdend ontwikkelen (zie bijlage 3):

- a) Culturele functies: Versterking van het unieke karakter, de historische gemeenschappelijke kenmerken en culturele bijzonderheden en de beleving van het landschap van het Drielandenpark als basis van lokale en Euregionale identiteit en levenskwaliteit en als resource (bron) voor grensoverschrijdend toerisme.
- b) Regulerende functies: Verbetering van de waterretentiecapaciteit (sponswerking) van het landschap, de waterkwaliteit en de bodemkwaliteit (met name ten aanzien van klimaatadaptatie, hoogwater- en erosiebescherming) in grensoverschrijdende stroomgebieden.
- c) Leefgebiedsfunctie: Verbetering van de habitatkwaliteit en verbindingen van het landschap voor dier- en plantensoorten, in het bijzonder deze die binnen NATURA2000 bescherming genieten en de grensoverschrijdend migrerende en zich verspreidende soorten.

"Groene infrastructuur" is daarbij representatief voor de groene ruimtes en hun onderdelen, zoals bomen, heggen, wetlands, dier- en plantensoorten, water, die landschapsfuncties ondersteunen en ecosysteemdiensten opleveren (zie bijlage 1 en 2).

Mogelijke activiteiten en projecten:

Continueren van de activiteiten die in de fase 2016-2019 werden geïnitieerd:

- werkgroep GEO-gegevens en project euregionale GIS Viewer;
- werkgroep invasieve soorten;
- steun van andere grensoverschrijdende werkgroepen en projecten, bv. op het vlak van water en klimaatadaptatie;
- vervolg project(ontwikkeling) voor het ontwikkelen van een samenhangende groene infrastructuur in het Drielandenpark.

Verdere ontwikkeling van de resultaten van de symposia en de projecten van de voorbije jaren, in het bijzonder het ESPON-project “Landschapsbeleid voor het Drielandenpark”, de studie “Ruimte voor groene infrastructuur” en het project “Dear Landscape” (zie meerjarenverslag 2016-2019¹¹)

B.II Landschapsgovernance en financieringsmodellen

(opm.: uitvoering in 1^e fase 2020-2021, toepassing in 2^e fase 2022-2023)

Kernvraag: Wie betaalt het landschap en wie heeft er profijt van?

Ongeacht de bovenstaande essentiële functies en diensten, is er steeds weer een gebrek aan overheidsmiddelen of politieke bereidheid om in landschap en groene infrastructuur te investeren. Bovendien kunnen verschillende vormen van landschap-gerelateerde regelgeving in de partnerregio's leiden tot ongewenste grenseffecten. Voor wat betreft dit thema concentreren we ons op de vraag, welke succesvolle modellen voor landschapsgovernance en financiering kunnen worden toegepast in de regio's van het Drielandenpark of mogelijke in de toekomst in het Drielandenpark als geheel.

(Dit thema is een voortzetting van de gelijknamige workshops van het Forum in 2017)

Mogelijke activiteiten en projecten:

- inventarisatie en onderzoek van modelprojecten (bv. landschapsfonds, burgerstichtingen, compensatiebetalingen, ondernemingsmodellen enz.) en studies naar alternatieve financiering binnen en buiten de EMR;
- opstelling van een catalogus van modelprojecten en alternatieve financieringsmogelijkheden, vooral met het oog op de thematiek B.III;
- analyse van grenseffecten in verband met verschillende landschapsgovernance in de partnerregio's (bv. met het oog op de landbouwsector, zo mogelijk in samenwerking met ITEM);
- conferentie over landschapsgovernance en financieringsmodellen, eventueel met publieksevenement over landschapsprestaties;
- werkgroep voor de ontwikkeling van een alternatief financieringsmodel of pilotproject voor het Drielandenpark voor de fase vanaf 2024 ;
- projectontwikkeling, bijvoorbeeld op het vlak van ‘Payments for ecosystem services’ (Landschap, natuur, gezondheid/welzijn, landbouw en water).

B.III Klimaatadaptief landgebruik

(opm.: voorbereiding in 1^e fase 2020-2021, uitvoering in 2^e fase 2022-2023)

Kernvraag: *Hoe kan het landschap in hartje EMR slim worden gebruikt en beheerd, zodat het tegelijkertijd een verscheiden, gezonde en klimaatrobuuste leefomgeving vormt?*

De sectoren landbouw, stedenbouw en gezondheidszorg zullen daarbij op de voorgrond staan en met het oog op de klimaatverandering en klimaataanpassing worden bekeken. Deze thema's zijn zeer politiek relevant in alle partnerregio's. Ze zijn zowel onderling als met het kernthema 'Landschap en groene infrastructuur' nauw verbonden.

Mogelijke thema 's:

- De ontwikkeling van een grensoverschrijdende landschapsondersteunende landbouw, met bijzondere aandacht voor de problematiek van de wetgeving rond grondgebruik in de verschillende regio's. Het gaat daarbij bijvoorbeeld ook om een praktische en grensoverschrijdende samenwerking met het waterbeheer om in het kader van de klimaatverandering beter opgewassen te zijn tegen extremer wordende weersomstandigheden (zware regenval, overstromingen, droogteperiodes, sterke wind) en de gevolgen ervan te kunnen beperken. Korte keten (circuits courts) en een duurzaam bio-economie kunnen hier kansen bieden.
- Het defragmenteren en verdichten van het woonweefsel. Hoe kan de rand Stad-Landschap aangepakt worden? Bijzondere aandacht zal hierbij worden besteed voor de ontwikkeling van een veerkrachtig en klimaatadaptief landschap door onder meer het ontharden van de ruimte met betrekking tot de netto-nuldoelstelling voor verbruik 2050.
- 'Natuur als gezonde leefruimte'. Het vertoeven in de natuur draagt bij aan onze gezondheid. De gezondheidssector zelf gebruikt echter het landschap nog weinig voor gezondheidspreventie of nazorg bij bepaalde ziekten. Projectvoorbeelden tonen echter dat er bij een samenwerking van de landschaps- en natuurbeschermingssector met de gezondheidssector een hoog potentieel aan synergieën en kostenbesparingen bestaat. Welke win-wins zijn er en hoe kunnen we die versterken? Dit is ook met het oog op de klimaatverandering en bv. toenemende hittestress van belang.

Uit deze thema's zullen verschillende concrete projecten worden opgezet zodat realisaties ook effectief zichtbaar worden op het terrein. Hiervoor zal onderzoek nodig zijn naar de instrumenten landschapsgovernance (zie B.II) en financieringsmodellen ingezet worden. Idealiter kunnen activiteiten op dit gebied voortbouwen op activiteiten en resultaten van de fase 2016-2019.

Mogelijke activiteiten en projecten:

- Onderzoek mogelijkheid studie over grensoverschrijdende landschapsondersteunende landbouw (verschillen in regelgeving, aanbevelingen, ..) via Horizon 2020 of ESPON-programma
- Dossier voor het uitvoeren van concrete cases met betrekking tot defragmentatie van de ruimte (o.a. case Voeren)
- Werkgroep defragmentatie, ontharding, rand stad/landschap op basis van de bijdragen en

resultaten van Forum 2019 “Het gebouwde landschap – Tussen betaalbare woonruimte en betonstop”

- Werkgroep grensoverschrijdende landschapsondersteunende landbouw op basis van de bijdragen en resultaten van Forum 2017 “Landbouw en landschap voor een gezamenlijke toekomst”
- Gezondheidszorg: gebaseerd op de bijdragen en resultaten van de WHO-EMR conferentie 2019.

C: ACTIEGEBIEDEN

De activiteiten van het Drielandenpark bestaan uit drie actiegebieden:

1. Netwerkvorming en uitwisseling – 2. Projectontwikkeling – 3. Communicatie en opleiding.

C.1 3LP Partnerschap / Netwerkvorming / ervaringsuitwisseling:

- Coördinatie van het partnerschap en vergaderingen van de stuurgroep en de projectgroep met vakkundige uitwisseling;
- Samenstelling van thematische werkgroepen die projecten voorbereiden;
- Deelnemen aan en organiseren van netwerkbijeenkomsten per vakgebied (zoals op het gebied van water, natuurbescherming, cultuurlandschap, bio-economie);
- Organiseren van Drielandenpark symposia (als doorlopend format);
- Deelnemen aan Europese netwerken (zoals ELC¹, PURPLE¹⁰ en AGE¹⁵).

C.2 Projecten / Projectontwikkeling:

- Permanente inventarisatie van projecten in de partnerregio's die betrekking hebben op de in onderdeel B genoemde thema's (eventueel een projectdatabase opzetten en onderhouden), inclusief het in kaart brengen van gegevens en bemiddelen bij het leggen van contacten;
- Identificeren van de juiste Europese subsidiemogelijkheden, met name LIFE Environment, Horizon 2020, Interreg VA, VB Nord-West, VC;
- Stimuleren en ondersteunen van gemeenschappelijke grensoverschrijdende projecten van partners uit het Drielandenpark en de Euregio Maas-Rijn;
- Ontwikkelen en realiseren van eigen projecten via de Euregio Maas-Rijn als rechtspersoon.

C.3 Communicatie / opleiding / kennisoverdracht:

- Zorgen voor publiciteit op het gebied van het landschap en de activiteiten van het Drielandenpark en de doelstellingen van het Europees Landschapsverdrag in de richting van de media, politiek, stakeholders en het werkveld;
- Stimuleren van participatie van het brede publiek en van lokale en regionale actoren;
- Acties en campagnes met scholen, kenniscentra en andere opleidingsinstellingen realiseren (in het kader van projecten).

D: MEERJARENPLANNING

Het strategisch plan wordt geconcretiseerd door een werk- en tijdplanning die jaarlijks geactualiseerd. In essentie voorziet deze meerjarenplanning in de volgende elementen:

Het transversale thema 'Landschap en groene infrastructuur' wordt ononderbroken doorlopen terwijl de thema's tweejarig lopen.

In het actiegebied C.1 zal het Drielandenpark alle 2 jaar 1 experten- en gedeeltelijke publieke bijeenkomst over een beschreven thema (co)organiseren om de vakkundige uitwisseling en netwerkvorming met de vele verschillende (landschaps-)organisaties over de grenzen heen te bevorderen. Ook de vergaderingen van de projectgroep kunnen ertoe dienen om over concrete plannings en initiatieven in de partnerregio's uit te wisselen. De experten-bijeenkomsten zijn ook bedoeld om grensoverschrijdende projectontwikkeling te stimuleren.

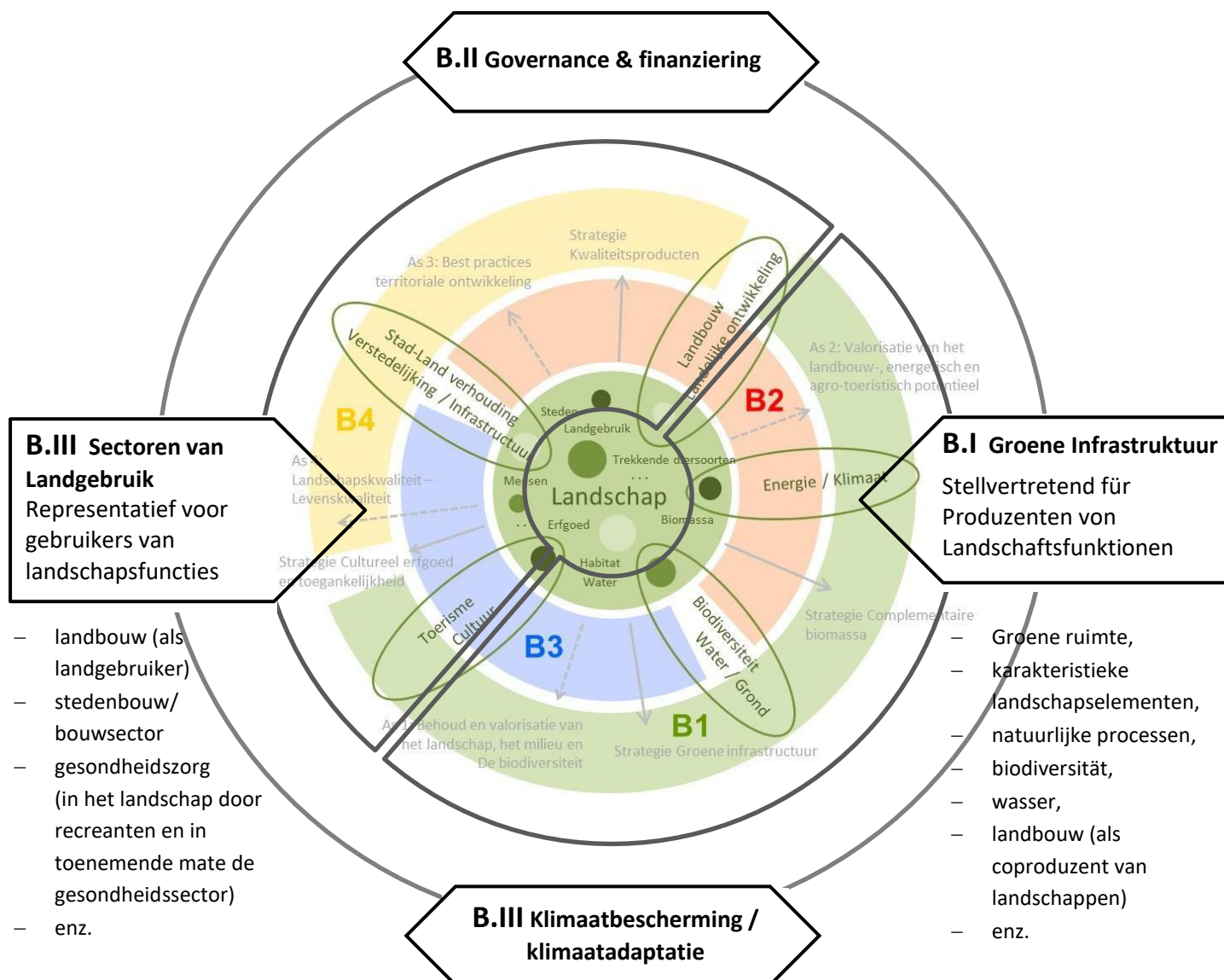
Bovendien wordt in actiegebied C.2 aan het begin van de jaren 2020 en 2022 een projectinventaris van lopende en geplande projecten met betrekking tot het gekozen thema opgemaakt. De projectinventaris dient, zo mogelijk zowel in de vorm van een tabel alsook in de vorm van een kaart opgemaakt te worden, om zowel thematische als projectmatige synergiën te vinden en een bottom-up samenwerking te stimuleren. Op grond daarvan kunnen afspraken worden gemaakt tussen de partners van het Drielandenpark (of zelfs daarbuiten) en, indien wenselijk, projecttrekkers in beeld komen. Dit om de samenwerking tussen partners te bevorderen en om de samenhang tussen projecten of projectinitiatieven te kunnen benutten en te verbreden. De resultaten van de projectfora en andere experten-bijeenkomsten komen aansluitend in workshops aan de orde. Het doel is om concrete initiatieven projectmatig op te pakken.

In het actiegebied C.3 is het de bedoeling om de zichtbaarheid van het Drielandenpark te vergroten en voor de thema's van het Drielandenpark bewustwording te creëren. De belangrijkste media waarmee we over de thema's en activiteiten van het Drielandenpark informeren, zijn persberichten, de website, de flyer en de jaarverslagen van het 3LP en de nieuwsbrief en website van de Euregio Maas-Rijn. Andere concrete communicatiemaatregelen kunnen in het kader van projecten ingezet worden.

E: REFERENTIES

- ¹ Council of Europe (2000), *European Landscape Convention*: ETS No.176, Florence.
- ² LP3LP Main Report (2014), *Landscape Policy for the Three Countries Park*: ESPON Targeted Analysis 2013/2/21
- ³ Brüll, A., Wirth, T., Lohrberg, F. (2017), *Territorial cohesion through cross-border landscape policy? The European case of the Three Countries Park (BE-NL-DE)*, in: *Change Adaptation Socioecol. Syst.* (2017) 3: 68-92
- ⁴ ISO 9000:2005 (2005), *Quality management systems – Fundamentals and vocabulary*. Daarbij aansluitend begrijpen we kwaliteit van het landschap als de graad waarin landschapselementen en – processen landschapsfuncties en andere eisen aan het landschap vervullen (zie ³p.76 „Quality landscape partnership“)
- ⁵ Internationale Coördinatiecommissie (1993), *MHAL Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief Maastricht/Heerlen Aaken Luik Hasselt/Genk*
- ⁶ EMR 2030 strategie (2019), [wordt momenteel uitgewerkt]
- ⁷ Projectgroep Drielandenpark (2003), *Ontwikkelingsperspectief Drielandenpark: Open ruimte zonder grenzen*, Voerendaal.
- ⁸ Projectgroep Drielandenpark (2016), *Strategisch plan 2016-2019*, http://www.drielandenpark.eu/new/uploads/downloads/2017%203LP%20strategisch%20plan_NL.pdf
- ⁹ European Commission (2013), *Green Infrastructure (GI) - Enhancing Europe's natural capital*: COM(2013)249
- ¹⁰ PURPLE: *Peri-Urban Regions Platform Europe*, www.purple-eu.org
- ¹¹ Drielandenpark Meerjarenverslag 2016-2019 [wordt momenteel uitgewerkt als een presentatie]
- ¹² <https://www.undekade-biologischesvielfalt.de/un-dekade/schwerpunktthemen/schwerpunktthema-20172018>
- ¹³ euPrevent I EMR: www.euprevent.eu
- ¹⁴ WHO, UNEP, CBD (2015) *Connecting Global Priorities: Biodiversity and Human Health - A State of Knowledge Review*
- ¹⁵ WVEG: Werkgemeenschap van Europese Grensregio's, <https://www.aebr.eu/en/>
- ¹⁶ Instituut Destreé (2012), *De toekomst van het Drielandenpark*, eindverslag

BIJLAGE 1 - 'Bloesem model' (uitgebreid)



De grafiek 'Bloesem model' (volgens Institut Destreé¹⁶, gewijzigd) geeft de thema's van de voorbije jaren van het Drielandenpark beknopt weer (B1-B4). Ons kernthema en onze kerncompetentie worden gevormd door het landschap met zijn kenmerkende elementen (hier gesymboliseerd door middel van een cirkel met punten). De elementen (waarvan er hier slechts enkele worden uitgelicht) stralen (via de bloemblaadjes) uit naar de thematische clusters en werkvelden die nauw samenhangen met landschapsontwikkeling. Over de clusters (bloemblaadjes) lopen de raakvlakken, die via de verschillende ontwikkelingsassen (Institut Destreé¹⁶) en strategieën (LP3LP²) als ideeënpool kunnen worden ontsloten.

De voor de periode 2020-2023 gekozen thema's B.I tot B.III gaan in op de productieve en consumptieve aspecten van het landschap. Thema B.II alsook aspecten van de klimaatbescherming en klimaatanpassing aan bemiddelen hiertussen.

BIJLAGE 2 - Informatie over landschapsfuncties, ecosysteemdiensten en kwaliteitsaspecten (Tabel uit ² met aanpassingen)

LANDSCHAPSFUNCTIES	ECOSYSTEEMDIENSTEN	LANDSCHAPPELIJKE KWALITEITSASPECTEN
Multifunctioneel landschap	Levering van een veelvoud aan diensten	Kwaliteit van het landschap als de graad waarin landschapselementen en – processen landschapsfuncties en andere eisen aan het landschap vervullen
Productiefuncties	Productiediensten	
Plaats voor wonen, werken, vervoer, energienetwerken en productie		Randafwerking stad-land?
Niet-hernieuwbare hulpbronnen		
Hernieuwbare hulpbronnen	Hernieuwbare hulpbronnen (incl. energiebronnen, biomassa, biochemicalïen, hout en medicinale bronnen etc.)	
	Voorzien in voedselbronnen	
Regulerende functies	Regulerende diensten	typische milieukwaliteiten
Klimaat, luchtverontreiniging	Koolstofvastlegging	bvb. koolstofgehalte van de grond
	Lokale klimaatregulatie en luchtregulatie	bvb. luchtkwaliteit, evenwichtige temperatuurverhouding
Watervoorzieningen en wateropslag	Waterregulatie / zoetwatervoorziening / opvangen van extreme situaties	bvb. waterretentiecapaciteit, waterkwaliteit
Natuurlijke opbrengst	Erosiebestrijding / behoud bodemvruchtbaarheid	Bodemkwaliteit
	Waterzuivering, afvalverwerking en nutriëntenkringloop	Waterkwaliteit
	Bestuiving	
	Biologische bestrijding	
Habitatfuncties	Habitat / ondersteunende diensten	
Biodiversiteit	Voorzien in habitats (inclusief habitats langs verbindingen)	Habitatkwaliteit, habitat verbindingen
	Behoud van genetische diversiteit	Biodiversiteit
Informatiefuncties	Culturele diensten	Aspecten van landschapsperceptie
Landschapsbeleving (inclusief recreatie)	Recreatie, mentale en fysieke gezondheid	Kwaliteit van de open ruimte voor recreatie en tourisme
	Esthetische waardering en inspiratie voor cultuur, kunst en ontwerp	Esthetische kwaliteit, landschapssfeer
	Kennis en educatieve ervaring	
	Spirituele ervaring	bvb. 'kwaliteit van de wildernis'
Archieffunctie	Identiteit, besef van plaats, historisch besef	Unieke landschapskarakter

De tabel toont het verband tussen verschillende milieu- en landschapsbeleidsmatige begrippen. 'Landschapsfuncties' worden vaak gebruikt in het kader van het nationale beleid. 'Ecosysteemdiensten' zijn belangrijke termen binnen het EU-beleid met betrekking tot het efficiënt gebruik van hulpbronnen en biodiversiteit. Verbetering van de 'Milieukwaliteit' is de doelstelling van het EU-milieubeleid. 'Landschapskwaliteit' resp. kwaliteitsdoelstellingen staan vermeld in het Europees Landschapsverdrag.

BIJLAGE 3 – Drielandenpark meerjarenplanning

Activiteiten	2020												2021												2022				2023			
	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Partnerschap																																
Vergaderingen projectgroep en stuurgroep			PG			PG			PG			SG		PG			PG				SG			PG	PG	PG	PG	SG	PG	PG	PG	SG
Beheer 3LP partnerschap in voortdurend afstemming met de EMR	Rekening 2018-2019 en activiteitenverslag												Rekening 2020												Procedure budget 2022-2023							
Evenementen	◆ WHO / EMR conferentie 2019												◆ Symposium Landschapsgovernance & Financieringsmodellen																◆ Symposium			
B.I	Voortzetting werkgroepen invasieve soorten, GEO Data en project GIS Viewer																															
	Voortzetting van 2019 projectontwikkeling groene infrastructuur																															
	Verder ontwikkelen en verspreiden van de resultaten van de vorige jaren																															
B.II	Inventarisatie Landschapsgovernance & financieringsmodellen																															
	Organisatie symposium en documentatie van resultaten																															
	Werkgroep & projectontwikkeling B.II																															
B.III	Follow-Up WHO / EMR conferentie en Inventarisatie klimaatadaptief lanagebruik																															
	Organisatie symposium en documentatie van resultaten																															
	Werkgroep & projectontwikkeling B.III																															
	Verdere steun en ontwikkeling van (externe) project initiatieven																															
Com	Verschillende communicatie activiteiten m.b.t. de thema's en projecten																															
	Communicatie en verspreiding van de projekt resultaten fase 2016-2019																															

PG	vergadering van de projectgroep
SG	vergadering van de stuurgroep
◆	beroepsevent ge(co-)organiseerd door 3LP
◆	publiek event met deelname van 3LP
donkere kleur	behandelingsperiode
lichte kleur	mogelijke extra behandelingsperiode
groen	B.I Landschap en groene infrastructuur met focus agrarische landschappen
rood	B.II Landschapsgovernance & financieringsmodellen
geel	B.III Klimaatadaptief lanagebruik
blauw	Lopende activiteiten op basis van externe verzoeken/ regelmatig gecoördineerd met de projectgroep en de thema's
...	zelfstandige voortzetting door partners